

BEC1116
หลักเศรษฐศาสตร์
Principles of Economics

ตลาด : การกำหนดราคาและปริมาณสินค้า

ความหมายของตลาด

ความหมายในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาด หมายถึง การที่ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถติดต่อตกลงซื้อขายกัน โดยที่ผู้ซื้อและผู้ขายจะมีโอกาสพบกันหรือไม่พบกันก็ได้ตามข้อตกลงซื้อขายสินค้าและบริการต่างๆ

ตลาดมีขอบเขตตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ประเทศ หรือ ระหว่างประเทศโดยที่สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดจะครอบคลุมไปทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถแลกเปลี่ยนซื้อขายกันได้นับตั้งแต่

สินค้าที่สามารถจับต้องได้ เช่น ผัก ผลไม้ เสื้อผ้า

ไปจนถึง**สินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้** เช่น สินค้าบริการต่างๆ เช่น การดูแลคนไข้ของพยาบาล พนักงานต้อนรับบนสายการบิน หรือโรงแรม เป็นต้น

โครงสร้างตลาด

โครงสร้างตลาดสามารถแบ่งออกเป็นลักษณะต่างๆ ตามจุดประสงค์ในการแบ่งแยกว่าใช้อะไรในการแบ่งแยก อาทิ การใช้สินค้าแยก เช่น ตลาดสินค้าผู้บริโภค, ตลาดสินค้าผู้ผลิต หรือ แบ่งแยกของตัวสินค้าในแต่ละอุตสาหกรรม เช่น ตลาดสินค้าเกษตรกรรม หรือ ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตามใน**การศึกษาทางเศรษฐศาสตร์**จะวิเคราะห์การตัดสินใจของหน่วยธุรกิจอันจะเป็นตัวกำหนดปริมาณและราคาสินค้าในตลาดนั้น โดยเน้นการแบ่งแยกตลาดออกตามลักษณะการแข่งขันที่มีอยู่ในตลาดซึ่งแยกได้เป็นดังนี้

ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Market)

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market)

การแบ่งตลาด

สามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Market)

หมายถึง ตลาดที่มีการแข่งขันอย่างเต็มที่ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นผลผลักดันให้ราคาราคาสินค้าหรือปริมาณสินค้าในตลาดไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ซื้อหรือผู้ขายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ราคาหรือปริมาณสินค้าจะถูกกำหนดโดยกลไกตลาด

2. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ (Imperfect Market)

หมายถึง ตลาดที่ผู้ซื้อหรือผู้ขายมีอิทธิพลในการกำหนดราคาหรือปริมาณสินค้าในตลาด มากน้อย แล้วแต่ความไม่สมบูรณ์ของตลาดนั้นๆ ว่ามีการแข่งขันรุนแรงเพียงใด ตัวอย่างของตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

ลักษณะของตลาดแข่งขันสมบูรณ์

1. มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก

- ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายไม่มีอิทธิพลเหนือราคาสินค้า ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายยอมรับราคาและปริมาณสินค้าที่ถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของตลาด

2. สินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ

- ไม่สามารถแบ่งแยกลักษณะของสินค้าได้

3. ผู้ซื้อและผู้ขายแต่ละรายรับรู้ถึงสถานการณ์ในตลาดเป็นอย่างดี

- รับรู้ข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าที่แตกต่างกัน

4. การเข้าออกจากตลาดสามารถทำได้โดยเสรี

- ไม่มีอุปสรรค ข้อกีดขวาง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย เงินทุน หรือ การกีดกันจากผู้ผลิตรายเดิม ในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยที่กำไรหรือขาดทุน เป็นตัวชักจูงให้เข้าหรือออกจากตลาด

กำไรหรือขาดทุนของหน่วยธุรกิจในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

กำไรทางเศรษฐศาสตร์

กำไรปกติ (Normal Profit)

- เป็นกำไรซึ่งนำเอาต้นทุนค่าเสียโอกาสมาคิดรวมในต้นทุน
- หาก $TR = TC$ เรียกว่ามีกำไรปกติ (Normal Profit) หรือกำไรทางเศรษฐศาสตร์เท่ากับ 0 เพราะได้รวมกำไรที่ควรได้รับในฐานะผู้ประกอบการเข้าไว้แล้วในต้นทุน
- ในระยะสั้นแม้ผู้ผลิตไม่มีกำไรปกติ ก็อาจทำการผลิตต่อเพราะจะช่วยลดการขาดทุนต้นทุนคงที่บางส่วน
- ในระยะยาว ถ้าผู้ผลิตไม่ได้กำไรปกติ จะเลิกทำการผลิต

กำไรเกินปกติ (Excess Profit)

- เป็นกำไรที่แท้จริงทางเศรษฐศาสตร์ เกิดเมื่อ $TR > TC$ เรียกว่ามีกำไรทางเศรษฐศาสตร์
- ในระยะสั้น ตลาดแข่งขันสมบูรณ์จะมี กำไรเกินปกติ
- แต่ในระยะยาว กำไรเกินปกติจะทำให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้ามาแข่งขัน กำไรเกินปกติจึงหมดไป ผู้ผลิตได้รับเพียงกำไรปกติเท่านั้น

ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์

1. ตลาดผูกขาด (Monopoly Market)

เป็นตลาดที่มีหน่วยธุรกิจเพียงหน่วยเดียว ไม่มีสินค้าอื่นๆ สามารถทดแทนได้ การเข้ามาแข่งขันในอุตสาหกรรมของผู้ผลิตรายใหม่ จะทำไม่ได้ เช่น ข้อห้ามทางกฎหมาย สัมปทาน หรือการผูกขาดปัจจัยการผลิตเพียงผู้เดียว ตัวอย่าง การผลิตบุหรี่ของโรงงานยาสูบ การผลิตไฟฟ้า ประปา ของประเทศไทย

2. ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly Market)

มีผู้ผลิตจำนวนน้อยราย 2-3 รายที่ผลิตสินค้าออกมา สินค้าในตลาดมีลักษณะแตกต่างกันแต่สามารถใช้ทดแทนกันได้ การเข้าออกจากตลาดเป็นไปอย่างเสรี แต่การเข้ามาผลิตแข่งขันของผู้ผลิตรายใหม่จะทำได้ยาก

3. ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition Market)

เป็นตลาดที่อยู่ระหว่างตลาดแข่งขันสมบูรณ์และตลาดผูกขาดที่ค่อนข้างมาทางตลาดแข่งขันสมบูรณ์ โดยตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด จะเป็นตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมาก รายสินค้ามีความแตกต่างกันแต่สามารถใช้ทดแทนกันได้ การเข้ามาผลิตแข่งขันหรือออกจากตลาดเป็นไปได้อย่างเสรี จากลักษณะดังกล่าวมีผลให้หน่วยธุรกิจแต่ละรายต่างมีอำนาจผูกขาดสินค้าของตัวเอง และ ต้องเผชิญกับการแข่งขันกับหน่วยธุรกิจอื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน

ผลของตลาดต่างๆโดยเปรียบเทียบ

		ตลาดแข่งขัน สมบูรณ์	ตลาดกึ่งแข่งขัน กึ่งผูกขาด	ตลาดผู้ขายน้อยราย	ตลาดผูกขาด
1	จำนวนผู้ผลิต	มาก	มาก	น้อย	หนึ่งเดียว
2	ลักษณะของสินค้า	เหมือนกัน	ต่างกัน	อาจจะเหมือนกันหรือต่างกัน	ไม่มีสินค้าอื่นทดแทนได้
3	อุปสรรคในการเข้ามาในตลาด	ไม่มี	ไม่มี	มีบ้าง	สูงหรือเป็นไปไม่ได้
4	ความสามารถในการกำหนดราคาของผู้ผลิต	เป็นผู้ยอมรับราคา	เป็นผู้กำหนดราคา	เป็นผู้กำหนดราคา	เป็นผู้กำหนดราคา
5	กำไรในระยะยาว	0	0	≥ 0	≥ 0
6	ตัวอย่างสินค้าในตลาด	สินค้าเกษตร เช่น ข้าวโพด อ้อย	เครื่องใช้ไฟฟ้า อาหาร เสื้อผ้าสำเร็จรูป	น้ำมัน เครื่องบินโดยสาร สัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่	ยาสูบ ไฟฟ้า ประปา

การกำหนดราคาสินค้า

และปริมาณคุณภาพในการทำงานของกลไกราคา

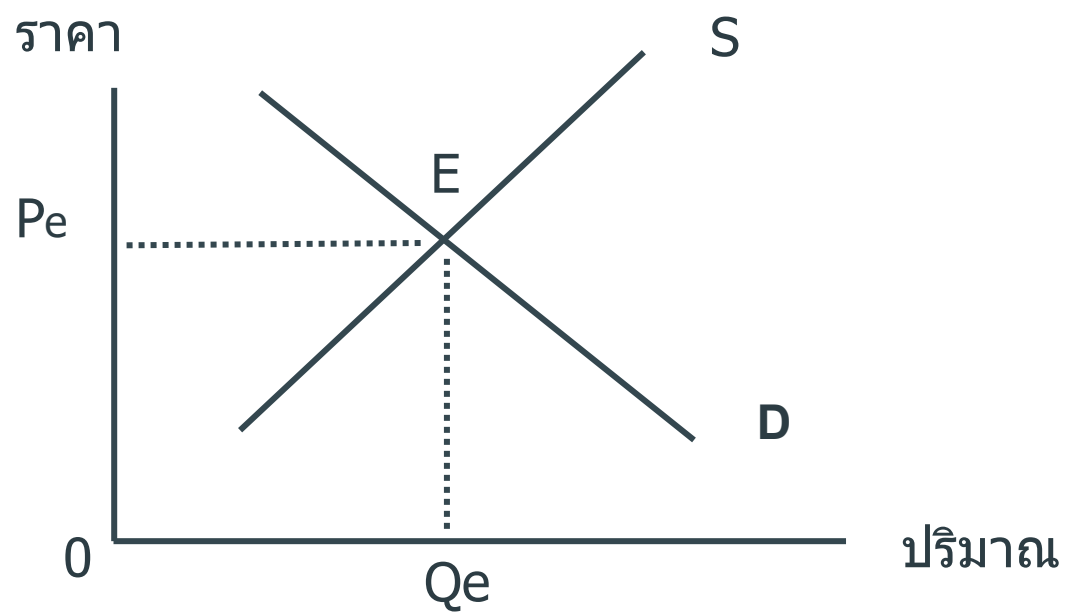
- ระบบเสรีนิยม ราคาสินค้าในตลาดถูกกำหนดโดย
- ผู้ซื้อ แสดงอยู่ในรูปอุปสงค์ของตลาด
- ผู้ขาย แสดงอยู่ในรูปอุปทานของตลาด
- การตกลงซื้อขายเกิดขึ้นได้ เมื่อทั้งคู่ต่างยอมรับราคาและปริมาณซื้อขาย ณ ที่เดียวกัน
- โดยการวิเคราะห์ผ่านอุปสงค์ และอุปทานมาพิจารณาร่วมกัน

ราคาและปริมาณดุลยภาพ

- **ดุลยภาพตลาด** หมายถึง สภาวะที่ระดับราคาสินค้าและปริมาณสินค้าไม่เปลี่ยนแปลง หากไม่มีปัจจัยภายนอกเข้ามากระทบในตลาด นั่นคือ
- **ราคาดุลยภาพ** เป็นราคาที่ผู้บริโภคนิยมที่จะซื้อ และเป็นราคาเดียวกันที่ผู้ผลิตยินดีที่จะขาย
- **ปริมาณดุลยภาพ** เกิดจากปริมาณที่ผู้บริโภคนิยมที่จะซื้อและเป็นปริมาณเดียวกันที่ผู้ผลิตยินดีที่จะขาย

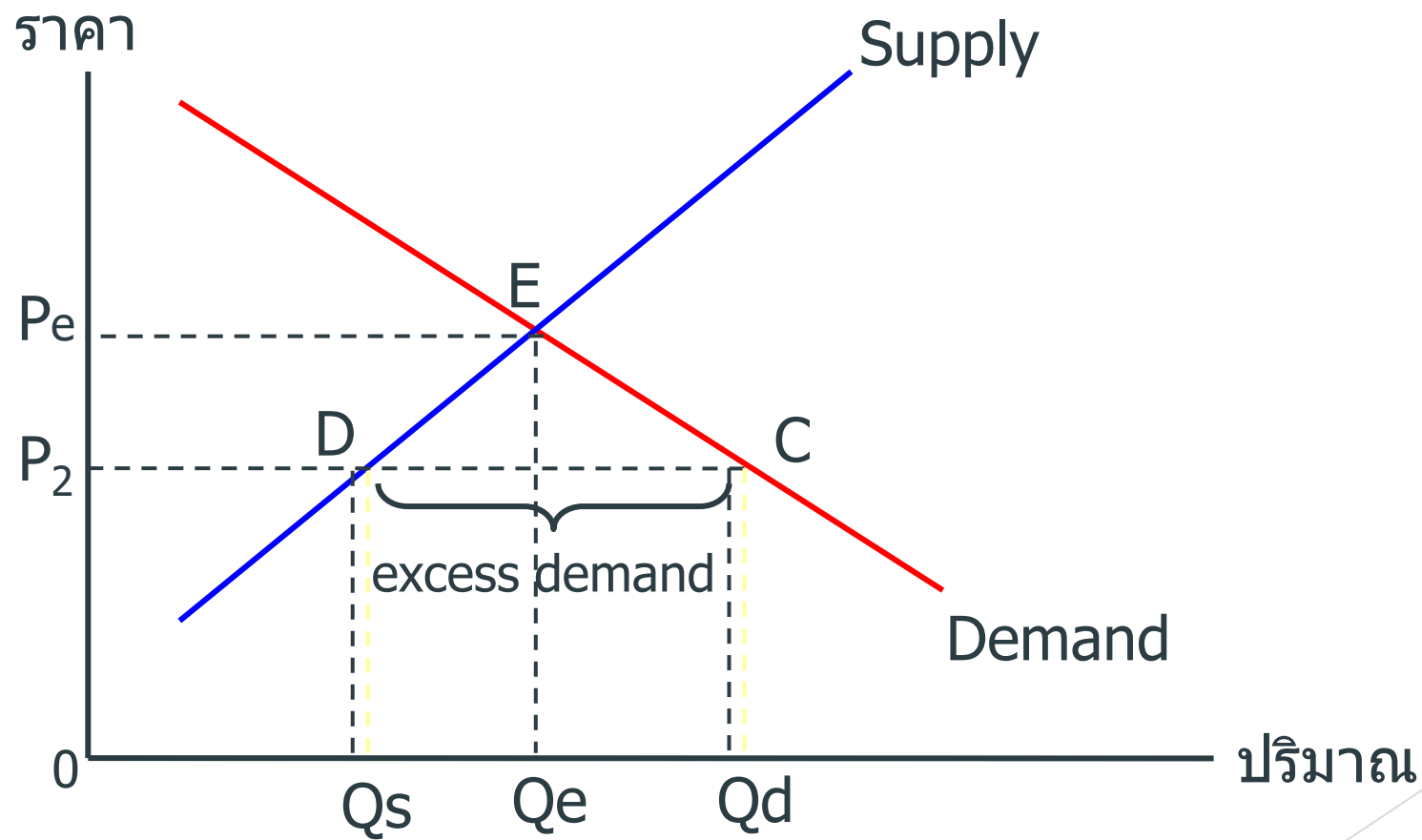
ดุลยภาพตลาด (Market Equilibrium)

ราคาและปริมาณดุลยภาพในตลาด

การปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในตลาด

การเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand)

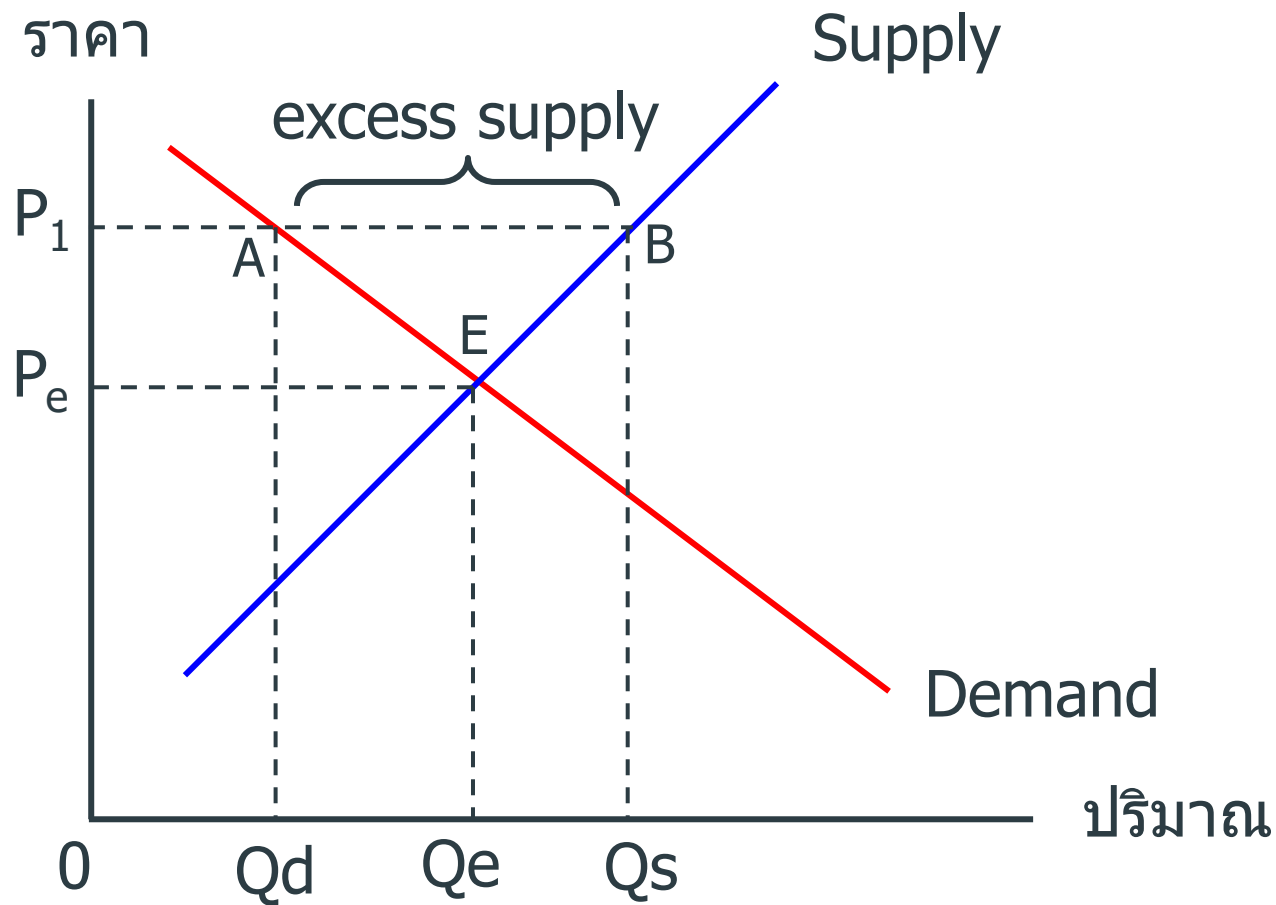

การเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน (Excess Demand)

- ปริมาณเสนอซื้อ มากกว่า ปริมาณเสนอขาย เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน
- ผู้ซื้อบางคนไม่ได้รับสินค้า จึงเสนอราคาให้สูงขึ้น เพื่อให้ผู้ขายนำสินค้าออกมาขายเพิ่ม
- อุปสงค์ส่วนเกินจะลดลง เมื่อราคาสินค้ากลับไปสู่ราคาดุลยภาพตามเดิม
- ผู้ซื้อทุกคนจะสามารถซื้อสินค้า ได้ครบตามที่ต้องการ จึงไม่จำเป็นต้องขึ้นราคาสินค้าอีกต่อไป
- ราคาสินค้าจึงคงอยู่ ณ จุดดุลยภาพ

การปรับตัวเข้าสู่ดุลยภาพในตลาด

การเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply)

การเกิดอุปทานส่วนเกิน (Excess Supply)

- ปริมาณเสนอขาย มากกว่า ปริมาณเสนอซื้อ เกิดอุปทานส่วนเกิน
- ผู้ขายไม่สามารถขายสินค้าได้หมด จึงลดราคาให้ต่ำลง เพื่อให้ผู้ซื้อสามารถซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น
- อุปทานส่วนเกินจะลดลง เมื่อราคาสินค้าลดลงและจะกลับไปสู่ราคาดุลยภาพตามเดิม
- ผู้ขายจะสามารถขายสินค้าได้ตามจำนวนต้องการ และผู้ซื้อก็จะสามารถซื้อสินค้าได้ครบตามต้องการเช่นกัน
- ราคาสินค้าจึงคงอยู่ ณ จุดดุลยภาพ

กลไกราคา (Price Mechanism)

ถ้าปรากฏว่าราคาสินค้าในตลาดอยู่ในระดับที่ต่ำหรือสูงกว่าราคาดุลยภาพ

อุปสงค์ส่วนเกินหรืออุปทานส่วนเกินที่เกิดขึ้นจะผลักดันทำให้ราคาสินค้ากลับมาอยู่ ณ จุดดุลยภาพ

การปรับตัวดังกล่าวจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ และเราเรียกกลไกการปรับตัวนี้ว่า

กลไกราคา (price mechanism) หรือ พลังตลาด (market force)